

WEBINAR

Seksualiteit bij mensen met een ernstig verstandelijke beperking

Mirella van der Heijden

mvanderheijden@cordaan.nl

Even voorstellen:

Mirella van der Heijden

- NVO Orthopedagoog-Generalist
- EMDR-traumabehandelaar
- Seksuoloog NVVS i.o.

Max: hoe het 23 jaar geleden allemaal begon...

Nu: Multidisciplinair Team Seksualiteit Cordaan

Multidisciplinair team Seksualiteit Cordaan

- 3 Seksuologen NVVS
- 3 Consulenten Seksuele Gezondheid NVVS
- 1 Psychomotore Therapeut

Taken

- Individuele seksuologische behandeling (interne/externe cliënten)
- Trainingen en scholingen voor teams

Doel van het Webinar:

- Na afloop van dit webinar weet je meer over de verschillende factoren die van invloed zijn op de seksualiteitsbeleving van mensen met een ernstig verstandelijke beperking.
- Heb je handvatten gekregen over hoe je mensen met een ernstig verstandelijke beperking kunt begeleiden in hun seksualiteitsbeleving.

Programma

- Kennismaking
- Visie op seksualiteit
- Bio-psycho-sociaal model
- Seksuele en emotionele ontwikkeling
- Stappenplan bejegening
- Vragen?

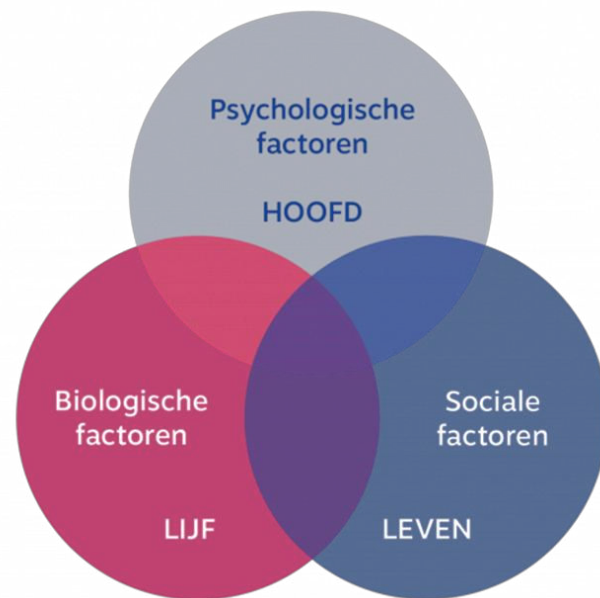
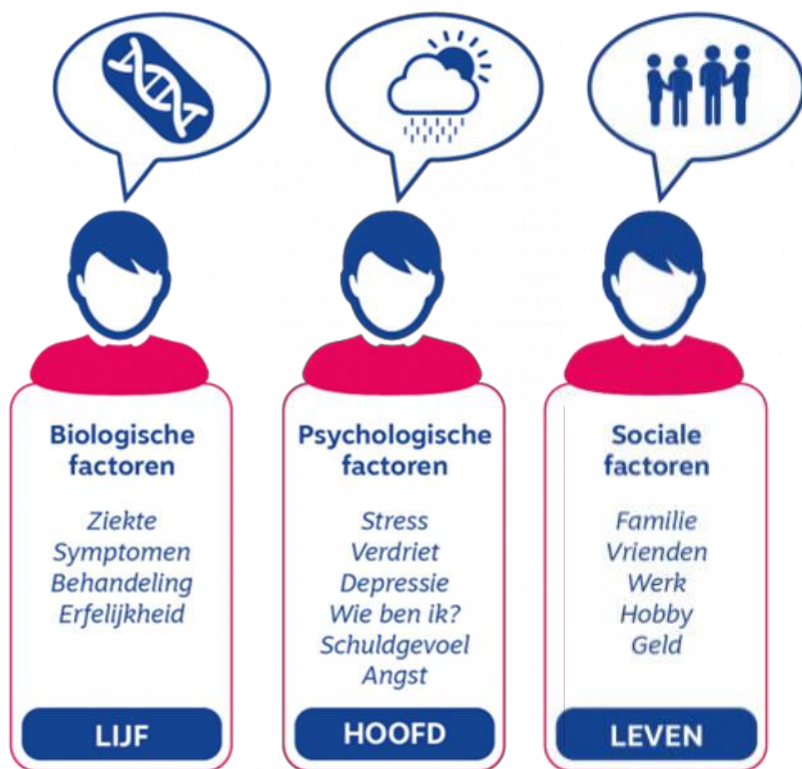
Visie op seksualiteit

- Seksualiteit is onderdeel van kwaliteit van leven
- Centraal staat de seksuele gezondheid dus niet alleen voorkomen van grensoverschrijdend gedrag
- Seksuele rechten ook voor cliënten

Bio-Psycho-Sociaal Model

Bron afbeeldingen: Pijnzorg bij DC Klinieken - DC Klinieken

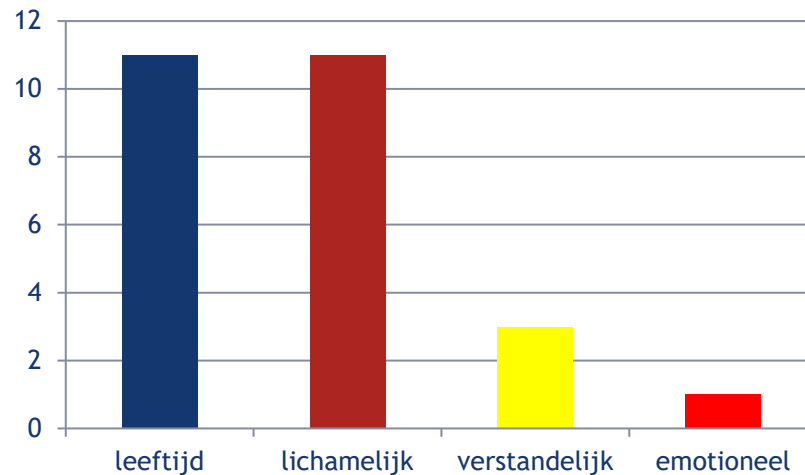
Hermeneutische cirkel

Ontwikkelingsgebieden:

- Lichamelijke ontwikkeling
- Verstandelijke ontwikkeling
- Sociale ontwikkeling
- Psychische ontwikkeling
- Levensgeschiedenis
- Emotionele ontwikkeling (draagkracht/draaglast)

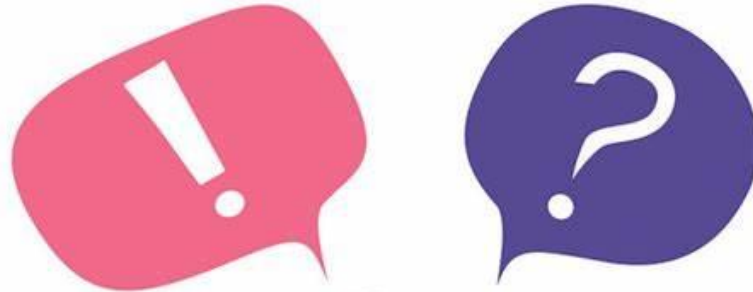

Seksualiteit bij mensen met een ernstig verstandelijke beperking

Wat iemand aankan op het gebied van seksualiteit hangt vooral samen met de emotionele ontwikkelingsleeftijd.

Vragen?

Seksualiteit binnen de adaptatiefase (0-6 maanden)

- Huidcontact is erg belangrijk
- (Toevallige) ontdekking van lichaamsdelen door grijpen, voelen, zuigen
- Erectie, opwinding waarneembaar, geen gerichte masturbatie
- Onbewust van context-gebonden regels

Ondersteuning bij de adaptatiefase (0-6 maanden)

- Opdoen van positieve lichaamservaringen
- Creëren van een veilige, afgeschermdede ruimte waar seksualiteit op gepaste wijze geuit en beleefd kan worden
- Psycho-educatie, woorden geven aan lichaamsdelen
- Het nemen van beslissingen passend bij het 'aankunnen' van de cliënt.

Lichamelijk contact

Baby's houden van lichamelijk contact. Ze vinden het fijn om geknuffeld te worden en te knuffelen. Dit geeft hen een veilig gevoel en zorgt voor vertrouwen.

Een voorbeeld bij de adaptatiefase: Nora

Nora:

- 20 jaar
- Cognitief 2 jaar
- Emotioneel 0-6 maanden
- Ontdekt eigen lichaam
- Gaat heel graag in bad

Begeleiding seksualiteit:

- Ouders en begeleiders benoemen de lichaamsdelen en gebruiken hierbij allemaal dezelfde woorden voor de geslachtsdelen.
- Nora krijgt in badkamer extra tijd om haar lichaam te verkennen.
- Ouders en begeleiders reageren positief als Nora haar vulva aanraakt en daar plezier aan beleeft.

Seksualiteit binnen de eerste socialisatiefase (6 - 18 maanden)

- Ontdekken dat het ene plekje lekkerder voelt dan het andere
- Gerichtere stimulatie van het eigen lichaam
- Soms grenzeloos en aanklampend gedrag
- Niet in staat rekening te houden met grenzen van anderen.
- Seksueel gedrag gericht op eigen beleving.

Ondersteuning bij de eerste socialisatiefase (6-18 maanden)

- Bevestig de cliënt dat hij plezier mag beleven aan het eigen lichaam.
- Geef duidelijke kaders over waar de cliënt wel en niet mag masturberen. De cliënt zal dit niet snel onthouden, herhaling blijft nodig.
- Realiseer je dat boos worden geen zin heeft, de cliënt gaat niet opzettelijk over grenzen.
- Leid de cliënt indien nodig af uit te situatie. Bied een alternatieve activiteit of handeling.

Een voorbeeld bij de eerste socialisatiefase

Jael:

- 32 jaar
- Cognitief 2,5 jaar
- Emotioneel 6-18 maanden
- autisme
- Masturbeert op in het openbaar

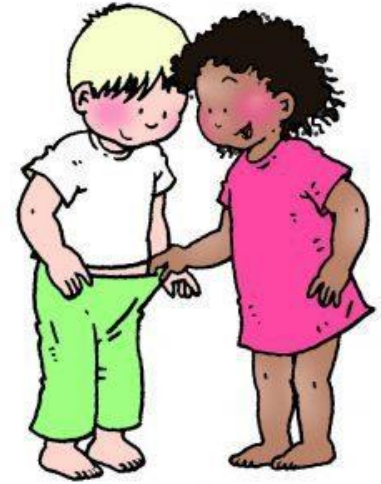

Begeleiding seksualiteit:

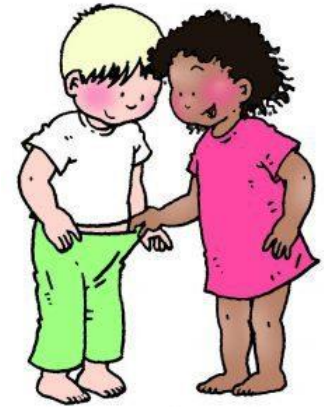
- Het team bevestigt dat Jael met zijn piemel mag spelen. Hij mag dit in de badkamer doen en in zijn slaapkamer.
- De kaders worden steeds in de context herhaald, op vriendelijke toon.
- Signaalvoorwerp voor masturberen. Dagelijks in programma.
- Op dagbesteding goed gevuld programma met voldoende andere positieve lichamelijke sensaties. Buiten boodschappentas in handen.

Seksualiteit binnen de eerste individuatiefase (18-36 maanden)

- Grote interesse voor eigen lichaam en dat van anderen
- Woorden roepen als 'poep' en 'piemel'
- Aanraken van geslachtsdelen geeft rustgevend gevoel
- Genderidentiteit
- Niet in staat rekening te houden met grenzen van anderen.
- Seksueel gedrag is op zichzelf gericht.

Ondersteuning bij de eerste individuatiefase (18-36 maanden).

- Geef voorlichting over het lichaam, passend bij het belevingsniveau.
- Geef regels over waar je anderen wel en niet mag aanraken.
- Wees je ervan bewust dat regels nog niet altijd onthouden kunnen worden. Herhalen en toezien op het naleven blijft belangrijk.
- Laat zien op welke manier je respectvol praat over het lichaam en seksualiteitsbeleving (voorbeeldgedrag).
- Reageer neutraal op 'provocerende' woorden.
- Bied alternatieven bij ongewenst gedrag of ongewenste uitspraken.

Een voorbeeld bij de eerste individuatiefase

Mara:

- 15 jaar
- Cognitief 3,5 jaar
- Emotioneel 18-36 maanden
- Roept voortdurend 'Piemel!'
- Wil weten hoe anderen eruit zien en voelen.

Begeleiding seksualiteit:

- Voorlichting met behulp van boekjes die aansluiten bij de belevingswereld van Mara.
- Duidelijke kaders over waar je anderen wel en niet mag aanraken.
- Team reageert neutraal op verbale uitingen. Voorbeeldgedrag over wat je tegen anderen kunt zeggen of vragen.

STELLING

**Seksueel gedrag is altijd het gevolg
van seksuele opwinding.**

Eens?

Oneens?

cordaan

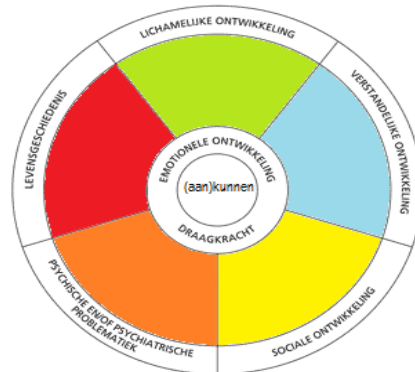
Seksueel (grensoverschrijdend) gedrag kan een signaal zijn van onderliggende emotionele behoeften

(Mal)adaptief gedrag als onderliggende behoefte

Stappenplan bejegening en ondersteuning van de seksuele ontwikkeling

1. Omschrijf het gedrag
2. Maak een team
3. Hermeneutische cirkel
4. Onvervulde behoefte
5. Spreek een interventie af
6. Evalueer met je team
7. Schakel indien nodig extra deskundigheid in

Bron: Triple-C ASVZ

Vragen?

Ook na vandaag, mail gerust:
Mirella van der Heijden
mvanderheijden@cordaan.nl